

Emlékeink Fairfielden

A Connecticut állambeli Fairfield város valamikor jelentős magyar közösséget otthona volt, és a környéken még ma is sok magyar család él. Az első közösségi épületet Cigler József alapította 1898-ban, amelyet a Rakóczi Hall építése követett 1904-ben. Testvérsegitő egyesületek alakultak itt, amelyek utódjaként az Amerikai Magyar Református Egyesület ma is virágzik Washingtonban.

A múlt századforduló idején az Amerikában munkát kereső magyarok közös szállásként, „burdosházakban” laktak. A közeli gyárakban heti 7-12 dollárért dolgozók hamarabb építettek házat a közösségüknek, vagy az Istennek, mint maguknak, családjuknak.

A környéki református magyarok kezdetben Bridgeportra jártak, majd 1925-ben építették fel saját kápolnájukat, amit 1931-ben vasárnapi iskola és közösségi terem követett. A mai templom 1950-ben avatták fel. Azóta három erdélyi lelkész szolgált itt, dr. Havadtói Sándor után a felvidéki származású N. Pozdán Béla most a papp. A Szent László római katolikus templom a King's Highway, a reformátusok szemében, 1932-ben épült, a görög katolikus magyar híveké a közeli Bridgeportban volt, amíg néhány évvel ezelőtt a püspök be nem záratta és eladta.

A XX. század első évtizedeiben a Fairfieldet magába foglaló megye mondhatta magának az egyik legnagyobb magyar kolóniát Amerikában. Mindenlétekesben őrzi a Fairfielden megtelepedettek emlékeit a 14 magyar utcánév. Az ottani magyarok közül többen nemskára saját tüzelti vállalkozásba kezdtek. Így Ranchy János, Greenbaum Samu és Dezső János alapította meg 1914-ben a Károly Mihály tiszteletere a Károlyi Parknak nevezett lakótelepet, ahol az utcákat magyar hőseink neveztek el. Az Andrássy, Apponyi, Baross, Hunyadi, Rakóczi utcákat jelző táblák ma is egy jómódú környék útjéül.

Más utcákat a helyi telepésekről neveztek el. A Katona utca Katona György emlékére őrzi, akinek ott volt a fűszerüzlete. Figlar István utcája egykori gyümölcsöse helyén van. Veres András a mai Veres utca helyén gazdálkodott. Duka András drogériájának emléket a mai Duka sugárút őrzi. Timkó Pérenc építette a házakat a Timkó utcán. Vecsey András péksége és mézeskalásztelése ma is emlékeztet, holott már évtizedekkel ezelőtt megszűnt. Sajnos a népszerű Pearl of Budapest vendéglő sincs már meg. Mindezekről Havadtói Magdaléna 1976-ban, a helyi Történelmi Társaság kiadásában megjelent Down in the Villa Park - Hungarians in Fairfield című írásában olvashatunk.

Most, a napokban volt a megnyitása a helyi múzeum rendezésében annak a kiállításnak, amely a Kulturális hagyományunk ünnepe címen elsőnek a fairfieldi magyar közösséget mutatja be.

A kiállítást, amely január 3-ig lesz látható, a múzeummal együtt a helyi Pannónia Klub, a Magyar Szállásos Amerikai és az interneten olvasható Magyar News állította össze. *Barbara Geddes Wooten* elnök megnyitója után *Michael A. Jehle*, a múzeum igazgatója hangsúlyozta, hogy „a múzeum és történelmi központ a helyi lakosok gazdag történetét és emlékeit van hivatva megismertetni és átvinni (ahol) a magyar közösség (bár mint egy évszázadon át adott a városnak előrelátó vezetők, sikeres vállalkozók, kedves szomszédok és barátok.”

A kiállítás bemutatja a magyar történelmi emlékeit, a népi művészet és a vilé serleket. A magyarok napi életét plakátok és hirdetések érzékeltetik, a norwalki *Parvas Andrást* gyűjtőanyagból. Fényképek, emléktárgyak és kiadványok jelenítik meg a helyi közösség múltját. A kiállítás rendezője *Adrienne Saint Pierre*, a múzeum kurátora, míg az anyagot és ismertetőt szöveget a helyi magyar közösségek részéről *Kranyik Róbert*, *Lengyel Zsuzsa*, *Papp Faber Erika* és *Balogh József* állította össze. A kiállítás alkalmából november 5-én bemutatják a Searching for Wordin Avenue című filmet a szomszédok Bridgeport bevándorlóinak életéről. Látható ott is az 1950-es években épült gyorstornai út romboló hatása, amely kettévágta a régi magyar települést.

A múzeum (370 Beach Road, Fairfield, CT 06824, Tel: 203-259-1598) megismerhető a világhálón a www.fairfieldhs.org.cim.

Papp László

„Egy világ vagyunk” – vallja Erdős André, aki az ENSZ Biztonsági Tanácsában is képviselte Magyarországot

„A múlt fantomjai ott körözköznek fölöttünk...”

Erdős André nagykövet nem ismeretlen az észak-amerikai magyarság számára, hiszen a nagy tekintélyű diplomata – hosszú és tartalmas külügyi pályafutása során – három ízben is tevékenykedett New Yorkban: először a magyar ENSZ-képviseltek munkatársaként, majd később két ízben országának állandó ENSZ-képviselőjeként és a Biztonsági Tanács tagjaként is szolgált a Magyarországot.

Hogy a nyugállományba vonult, a nemzetközi diplomáciai életben ismert, sokak által csak André keresztnevet szolgált diplomátát mi érti is kereste meg lapunk New York-i tudósítója, s mi adta meg a beszélgetés aktualitását?

Nos, az egyik ok az ENSZ-közügyes nemrégiben lezajlott 64. ülészaka, a másik pedig az, hogy e sorok írója munkája során a világszerte vezetett sajtóklubban lévő Sajtóklub mindennapos vendége, ahol igyekszik anyagokat gyűjteni lapunk számára, és köszönésére az ott lévő újságíró kollégák és diplomaták nem a szokásos „how are you?”-val válaszolnak, hanem „how is André?”-val.

Sierra Leonében

Pedig az elmúlt évek alatt Erdős André már párizsi nagykövete is volt, majd nyugállományba került, de az itt dolgozó diplomaták és sajtómunkások nem felejtették el.

Az ENSZ-közügyésre azért is hivatkoztam, mert beszélgetőpartnerem, volt ENSZ-nagykövetségünk lényeképe jelenleg is ott látható az épületben egy ENSZ-diplomátról készült tablón. Korábban a világszerte egy másik helyiségekben évtizedekig, végtelenített videofelvételeken volt látható, ahogy Erdős André az ENSZ Biztonsági Tanács ülésén először beszélt.

A tapasztalt diplomata sok földrészen megfordult: Európa, Afrika és az Egyesült Államok minden szegletét bejárta, de ismeri a Karibi-medencét, a Közel-Keletet, a Kaukázust, Közép-Ázsiát, Indiót, Mongóliát, Japánt stb.

Szeretgőző munkájának részleteit igazán csak felvilágitani tudjuk. Egyik nap az East River partján lévő ENSZ-székházban, másik nap a volt Jugoszláviai térségben bukkant fel a Biztonsági Tanács küldöttségével, ahol Zágráb és Sarajevó után ellátogatott a komor emlékeket idéző Srebrenicában is. Ulanbatorban és Bamakóban az ENSZ-főtitkár paneljének tagjaként vett részt az ázsiai és afrikai külgazdasági konferencián; Kiotóban a főtitkár lezáró beszédében a tanácsadó testület elnökeként lezáró beszédében szólt fel. Ellátogatott Hirosimába és Nagaszakiba is, az atomszorompó egyezmény szerkesztőbizottsági elnökeként Koppenhágában tartott előadást, a NATO-nak, a helsinki folyamat két éves genfi szakaszában a magyar küldöttség tagjaként a kelet-nyugati kapcsolatokat politikai vitelre felváltva foglalkoztat, majd szemtanúja volt a helsinki esztétálkálásoknak.

Erdős André az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet magyar elnöksége képviselője a nemzetközi küldöttség vezetője a háború sújtotta Horvátországban, Karabáhban és Csecsenföldön. Kairóban részt vett az EBEE – és az EBESZ elődje – és a mediterrán térség együttműködéséről tartott konferencián, alkalma volt a 15 éves polgárháború sújtotta Bejrúttal, Izrael, országát képviselve az Új és Helyreállított Demokráciák Konferenciáján Managuában, helyettes államtitkárként a Cipruson szolgáló magyar ENSZ-békefenntartókat látogatta meg, és végigment a Nicosia görög és török részét kettévágó hírhedt „Zöld vonal”-ra. Bejárta az elszigetelt szigetet, szakadár Tirazsopolban, az EBESZ-trojka tagjaként ellátogatott valamennyi volt szovjet közép-ázsiai köztársaságba.

A diplomata pályája kezdetén a magyar államot és más vezető tolmácsként olyan politikusokkal hozta össze a sors, mint Burgiba tunéziai, Sékou Touré guineai, Mobutu zaire-i, Bumedien algériai elnök, Pahlavi iráni sah, Indira Gandhi indiai miniszterelnök. Mitterrand francia elnök. Ő tolmácsolt, amikor Amerika ünneplésén visszaadta a koronát Magyarországnak. A budapesti Demokrácia Központ főtanácsadója vagyok. Előadásokat tartok, cikkeket, tanulmányokat írok a nemzetközi politika, a diplomácia (árgyűkörben). Sok fényképpel színesített könyvet írtam pályafutásomról.

„A televíziózók is megismerkedhettek eseményekben és élményekben gazdag hivatással.”

– A Duna Televízióban immár egy éve külön sorozatban foglalkozom – saját videófelvételeim segítségével is – a világ dolgaival. Ugyanis nagyon szeretek filmezni. A helyszínen voltam Guinea északkeleti, a Muzoiok földjén Tanzaníában, az éppen csak függetlenségét elnyert Maputo utcáin, Marraekhei bazárjaiban, észak-amerikai indiánok tünccsüvegében, a mexikói piramisoknál, a delindiai előlétásvizorok előtt, Havanna régi negyedében, a japán cserecsinye-feljárásokon, és a csodálatos Persepolisben, Tibolisi roszakat régi utcáin, a libanoni cédrusoknál, a többemeletes

Fez – Marokkó

gyarországnak. A budapesti Demokrácia Központ képviselője a felszólaló a demokrátiák átmenet kérdéseit megvitató tanácskozásban Dar es-Salaamban. A magyar küldöttség vezetőjeként vett részt a rendszerváltozások tulajdonképpen előkészítő történelmi jelentőségű bécsi EBEE-találkozón, jelen volt Ouagadougouban, ahol Magyarországot csatlakozott a Frankofónia Nemzetközi Szervezetéhez. Előadásokat tartott számos amerikai egyetemen. ENSZ-beli kollégákkal került ki az amerikai, a szlovák, a lengyel, a spanyol, a portugál, a svéd, a mongol, a zöld-foki-szigeteki, a mali, az egyiptomi, a palestinai, az iráni, a kínai, az ecuadori, a kubai külügyi miniszter, s a szlovén elnök is.

Ime, egy színes csokor Erdős André pályafutásának egyes szakaszairól. Ezek után mindenre gondoltam, de arra semmi esetre sem, hogy nyugdíjba vonulása után kérészkedni fog. Így azért mégiscsak fordult a kíváncsiság, hogy hol találkoztunk nevelés tanácsadói kihelyezéséről, a párizsi nagykövetségi posztról 2006 végéig távoztam – említi. – A következő évben Gyurcsány Ferenc akkori kormányfő felkért, hogy vegyek részt az általa létrehozott héttagú Kül-

Erdős André

és Biztonságpolitikai Tanács munkájában, amely tanácsokat adott, javaslatokat tett a miniszterelnöknek külpolitikai kérdéseknél. Emellett két hazai egyetemen oktatam nemzetközi témákat. Jelenleg a Corvinus egyetem posztgraduális nemzetközi tanulmányok intézetében, melynek tiszteletbeli befuzott vagyok, a nemzetközi szervezetek témákról oktatom, és szerzőtársaimmal az egyetemi tankönyv legújabb, frissített kiadását készítjük elő. Vezetőség tagja lettem több, külpolitikai foglalkozó civil szervezetnek, közöttük a Magyar ENSZ Társaságnak, és a Budapesti székelő Nemzetközi Demokrácia Központ főtanácsadója vagyok. Előadásokat tartok, cikkeket, tanulmányokat írok a nemzetközi politika, a diplomácia (árgyűkörben). Sok fényképpel színesített könyvet írtam pályafutásomról.

„Különös jelentőséget tulajdonított annak, hogy beszéljen a 90-es évek délszláv tragédiájáról, melyet ráadásul – a sors különös „ajándékaként” – az ENSZ Biztonsági Tanácsának padosaiból követhettem feszült figyelemmel. Drámai volt látni, hogy ilyesmi még megtörténhet a mi Európánkban a vízváratos XX. század végén, s azt is, hogy milyen döbbenetes módon kezelte a válságot a nemzetközi, elsősorban a transzatlanti közösség. A múlt és a közelmúlt fantomjai ott körözköznek felettünk, s csak a pillanatra, helyzetére várunk, hogy ismét lecsapjanak...”

– A magyar-osztrák határnyitás huszadik évfordulója alkalmából is hallatta a szavát...”

A határnyitás kapcsán cikkemben, publikus megnyilvánulásaimban – megint csak az emberi memória fel-frisítése céljából – említettem arról, hogy a magyar diplomácia akkoriban olyan hűrokat pengtet, amelyek teljesen szokatlanok voltak a „keleti tömbben”, s ez szerves előtörténetét jelentette a nem sokkal későbbi határnyitásnak. Erről az 1986-89-es EBESZ-időszakról, valamint 1992-93-as Biztonsági Tanács-tagságunk idejéről, dokumentumok alapján, egy részletes hosszabb írást is közlöttem.

– Számtalan nyelven beszélt. Hogyan használta ezt a nem mindennapi tudását?

– Ez mindig kézzel fogható pozitívumokkal járt sz-

Erdős André (jobbra, lent) Magyarországot képviselve

dél-jemeni vályogházak előtt, a lenyűgöző Pamír-hegység felett. Hogy kissé fajsúlyosabb helyszíneket is említsek, kamerámmal ott voltam a Maginot-vonal felállítás labirintusában, a hillei Németország által elpusztított Oradour szücsvárosát látványt nyújtó romjai között, az 1989. március 15-i budapesti utcákon, a romániai faharomlások elleni bécsi tüntetésen, az utolsó hónapoknál elő berlini fal mindkét oldalán, a Világkereskedelmi Központ elleni terrortámadás idején Manhattanban és sok más helyen is. De jelen voltam a New York és környékei korábbi években lezajlott magyar vonatkozású eseményein is, s bemutatom,

például hogyan is nézett ki a „magyar” Yorkville a ’70-es évek végén, a ’80-as évek elején. Ha az ember beegondol, nehezen hiszi el, hogy ezek a felvételek immár harminc évekkel! Nos, e „maszkek” filmkockákat használatom tévesztorozatomban, saját kommentárjaim kíséretében.

– Mi ösztönzi arra, hogy a kamera mögé, illetve a kamera elé álljon?

– Meggyőződésem, minden meg kell tenni annak érdekében, hogy – a média révén és szóbeli megnyilvánulások segítségével – az újabb nemzedékek és ezen belül különösen a nemzetközi ügyek iránt érdeklődő fiatalok megismerjék legújabb kori történelmünket, okulásának belőle, és ne ismételjék meg elődeik hibáit, tévedéseit.

Különös jelentőséget tulajdonított annak, hogy beszéljen a 90-es évek délszláv tragédiájáról, melyet ráadásul – a sors különös „ajándékaként” – az ENSZ Biztonsági Tanácsának padosaiból követhettem feszült figyelemmel. Drámai volt látni, hogy ilyesmi még megtörténhet a mi Európánkban a vízváratos XX. század végén, s azt is, hogy milyen döbbenetes módon kezelte a válságot a nemzetközi, elsősorban a transzatlanti közösség. A múlt és a közelmúlt fantomjai ott körözköznek felettünk, s csak a pillanatra, helyzetére várunk, hogy ismét lecsapjanak...”

– A magyar-osztrák határnyitás huszadik évfordulója alkalmából is hallatta a szavát...”

aloha az Párizsban történt velem például Pérez de Cuellar volt ENSZ-főtitkár, aki időközben perui nagykövett lett, ecuadori vagy szingapúri kollégámmal, a külügyi miniszterrel avaszállt Lavrov orosz elnökkel a Budapesti vizsonlatot, nemrég országa elnökévé választott szlovén ENSZ-nagykövettel.

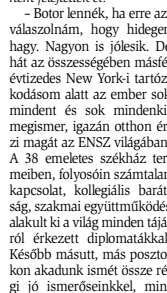
– Igényli-e a Külügyi miniszterium a nemzetközi diplomáciában elismert szakértődségét?

– Ami a Külügyi miniszteriumot illeti, válaszom negatív. Ez itt nem a panaszok helye, elegendően meg az olvasó az, hogy számos szakmai és személyes csatlósért az elmult években. Még hosszú éveket szívesen töltöttem volna együtt külügyként a külpolitika frontján. Ezért fotóim közöttem Gyurcsány miniszterelnök felkérését az általa felállított Kül- és Biztonságpolitikai Tanács tagjaként.

– Most, hogy Magyarországot ismét az ENSZ Biztonsági Tanács nem állandó tagjaként fogadják, pályázik, felkérte-e, hogy hazánk érdekében lobogtasson? Hiszen itt a világon az egyedüli ma is élő magyar ENSZ-diplomata, aki a BT tagja volt, s ennek keretében ellátta a testület sors elnöki tisztét is.

– Hazánk 1955-ben, egy kelet-nyugati csomagterv keretében került az ENSZ tagállamok közé, s 1968-69-ben választották először a BT nem állandó tagjává. Másodszor 1992-93-ban kerültek a testületbe, gyökereken más nemzetközi viszo-

nyok közepette. BT-beli jelenlétünk két ok miatt is egyedülálló lehetőséget kínál számunkra. Egyrészt részt vehetünk az ENSZ „boszorkánykonyhájának”, exkluzív klubjának minősített BT zárt ajtó mögötti működésében. Másrészt ebben az időszakban a BT fő vitatémájává egy olyan konfliktus vált, amely közelebb már nem is kerülhetett volna hozzánk: Jugoszlávia szétválása és vízváratóvá hullása. Így a sors úgy hozta, hogy szemtanúja is lennünk lehetünk e válság – nota bene: nyomorúságos – kezelése, amely valamennyi BT-tag közül minket érintett a legközvetlenebbül. Összintéző szóval, a Külügyi miniszterium 2007 őszén ugyan felkért, hogy a BT-tagság elnyeréséről folytatott lobbitvekenységét irányítsam. De azóta a Bem rakparon erre senki nem tért vissza. Az óra pedig ketyeg, s egy ilyen választási kampányt jól elő kell készíteni, és intenzíven kell lebonyolítani. Különösen, mert a kelet-európai regionális csoportnak járó egyetlen BT-helyért nagy ENSZ-tagállam verseng. Ezt

Puja Frigyes külügyi miniszterrel Kongóban

nem lehet elég korán elkezdni. Remélem, hogy az érintett külügyi részlegek aktívan dolgoznak e nem könnyű feladat végrehajtásában.

– Ön egyformán elismert diplomata mult- és bilaterális területen. Melyiket részesíti előnyben?

– Hm, nehéz kérdés. A két terület más és más, „alma és körte”. Mindegyiknek megvan a maga előnye, szépsége, érdekessége. A multilaterális diplomáciában az ember együtt dolgozik fölgyőlköny minden szlogletének képviselőivel, empátiaja kitűző, gazdagodik, megismerkedik számtalan távolnaki tűnő szemponttal, kitápnthatja a földet rájon arra, hogy globális szunk egy, hogy előfordul, nem érdekli, hidegen hagyja az, amit például egy paraguayi miniszterelnök felkérését az általa felállított Kül- és Biztonságpolitikai Tanács tagjaként.

– Most, hogy Magyarországot ismét az ENSZ Biztonsági Tanács nem állandó tagjaként fogadják, pályázik, felkérte-e, hogy hazánk érdekében lobogtasson? Hiszen itt a világon az egyedüli ma is élő magyar ENSZ-diplomata, aki a BT tagja volt, s ennek keretében ellátta a testület sors elnöki tisztét is.

– Hazánk 1955-ben, egy kelet-nyugati csomagterv keretében került az ENSZ tagállamok közé, s 1968-69-ben választották először a BT nem állandó tagjává. Másodszor 1992-93-ban kerültek a testületbe, gyökereken más nemzetközi viszo-

nyok közepette. BT-beli jelenlétünk két ok miatt is egyedülálló lehetőséget kínál számunkra. Egyrészt részt vehetünk az ENSZ „boszorkánykonyhájának”, exkluzív klubjának minősített BT zárt ajtó mögötti működésében. Másrészt ebben az időszakban a BT fő vitatémájává egy olyan konfliktus vált, amely közelebb már nem is kerülhetett volna hozzánk: Jugoszlávia szétválása és vízváratóvá hullása. Így a sors úgy hozta, hogy szemtanúja is lennünk lehetünk e válság – nota bene: nyomorúságos – kezelése, amely valamennyi BT-tag közül minket érintett a legközvetlenebbül. Összintéző szóval, a Külügyi miniszterium 2007 őszén ugyan felkért, hogy a BT-tagság elnyeréséről folytatott lobbitvekenységét irányítsam. De azóta a Bem rakparon erre senki nem tért vissza. Az óra pedig ketyeg, s egy ilyen választási kampányt jól elő kell készíteni, és intenzíven kell lebonyolítani. Különösen, mert a kelet-európai regionális csoportnak járó egyetlen BT-helyért nagy ENSZ-tagállam verseng. Ezt

Hármori Péter

Sikertelen diplomácia nyomában